

Державна служба статистики України

ЗАТВЕРДЖЕНО

**Наказ Державного комітету
статистики України**

09.11.2011 № 288

**зі змінами, внесеними
наказами Державної
служби статистики України**

31.12.2015 № 377,

04.02.2019 № 44

**Методологічні положення
зі статистики освіти**

Київ – 2011

Державна служба статистики України

Відповідальний за випуск – заступник директора департаменту статистики послуг Кармазіна О. О.

Методологічні положення містять основні поняття й терміни статистики освіти, перелік статистичних показників, а також визначають завдання, порядок організації та методологію проведення державного статистичного спостереження, джерела даних для підготовки та публікації узагальненої інформації щодо діяльності національної системи освіти.

Методологічні положення підготували фахівці департаменту статистики послуг Держстату:

Кармазіна О. О. – заступник директора департаменту;

Сеник О. О. – начальник відділу статистики послуг гуманітарної сфери.

Методологічні положення призначені для використання фахівцями територіальних органів Держстату, Державної служби статистики України, центральних органів виконавчої влади та наукових організацій.

Методологічні положення схвалені Комісією з питань удосконалення методології та звітної документації Державної служби статистики України (протокол від 27.10.2011 № 14/3).

Державна служба статистики України

- адреса: вул. Шота Руставелі, 3, м. Київ, 01601
- телефони: (044) 287-33-45, 287-13-33
- факс: (044) 235-37-39
- електронна пошта: office@ukrstat.gov.ua
- веб-сайт: <http://www.ukrstat.gov.ua>

Зміст

	Стор.
Передмова.....	4
Скорочення та умовні позначення.....	4
I. Загальні положення.....	5
II. Інструменти.....	5
1. Класифікації.....	5
2. Реєстри.....	6
III. Основні визначення та поняття.....	6
IV. Державне статистичне спостереження зі статистики освіти.....	8
1. Напрями державного статистичного спостереження зі статистики освіти.....	8
2. Основні характеристики державного статистичного спостереження зі статистики освіти.....	8
V. Формування та актуалізація сукупностей одиниць і переліків респондентів державного статистичного спостереження.....	9
1. Формування сукупностей одиниць і переліків респондентів державного статистичного спостереження.....	9
2. Актуалізація сукупностей одиниць і переліків респондентів державного статистичного спостереження.....	11
VI. Процедури проведення, розробки та поширення результатів державного статистичного спостереження зі статистики освіти.....	11
VII. Використання адміністративних даних при узагальненні інформації щодо функціонування національної системи освіти та в інформаційно-публікаційній діяльності.....	12
Список використаних джерел.....	13

Передмова

Метою розроблення цих методологічних положень є:
 підготовка роз'яснень щодо інструментів (класифікації, реєстри), які використовуються для проведення державного статистичного спостереження зі статистики освіти;

надання роз'яснень щодо основних визначень і понять зі статистики освіти;
 визначення порядку організації та проведення державного статистичного спостереження, принципів формування сукупностей звітних одиниць, розробки й поширення результатів;

документування джерел даних і підходів до підготовки й публікації узагальненої інформації зі статистики освіти;

підготовка роз'яснень про використання адміністративних даних при узагальненні інформації щодо функціонування національної системи освіти;

поширення методологічних положень серед фахівців територіальних органів Держстату й основних користувачів статистичної інформації для кращого розуміння можливостей щодо їх використання для моніторингу й оцінки діяльності системи освіти.

При підготовці положень враховані положення Законів України "Про освіту", "Про дошкільну освіту", "Про загальну середню освіту", "Про професійно-технічну освіту", "Про вищу освіту" та рекомендації міжнародних організацій зі статистики освіти, адаптовані відповідно до вимог національного законодавства.

Скорочення та умовні позначення

ДСС – Державне статистичне спостереження;

КВЕД – Класифікація видів економічної діяльності;

КІСЕ – Класифікація інституційних секторів економіки України;

КОАТУУ – Класифікатор об'єктів адміністративно-територіального устрою України;

КОПФГ – Класифікація організаційно-правових форм господарювання;

МСКО – Міжнародна стандартна класифікація освіти;

РСО – Реєстр статистичних одиниць;

СККС – Статистична класифікація країн світу;

СРП – Статистичний реєстр підприємств;

T – рік, у якому здійснюється формування сукупностей одиниць державного статистичного спостереження;

ТОД – територіальні органи Держстату.

I. Загальні положення

Розвитку систем освіти, який спрямований на зростання інтелекту націй, приділяється велика увага в усьому світі. Зокрема, міжнародні організації під егідою Організації Об'єднаних Націй (ООН) здійснюють постійний моніторинг стану та розвитку національних систем освіти на основі методологічно узгодженої системи статистичних показників.

В Україні державну політику в галузі освіти визначає Верховна Рада відповідно до Конституції України і здійснюють органи державної виконавчої влади та органи місцевого самоврядування. Для оцінки ефективності політики у цій галузі здійснюється державний контроль за діяльністю закладів освіти, що надають освітні послуги за різними освітніми рівнями (ступенями освіти). Відповідно національна статистика освіти забезпечує потреби міжнародного та національного моніторингу розвитку цієї галузі.

Упродовж останніх років виникла потреба у використанні концепції фінансових витрат на розвиток галузі та їх обґрунтованого розподілення в національних системах освіти. Для отримання й узагальнення на постійній основі інформації щодо фінансування національних систем освіти міжнародними статистичними організаціями розроблено методологічні рекомендації по складанню допоміжного (сателітного) рахунку освіти. Адаптовані до національних умов методологічні положення щодо складання допоміжного (сателітного) рахунку освіти затверджені наказом Держкомстату від 15.02.2010 № 57, й у зв'язку з цим відповідна тема щодо сателітного рахунку освіти не розглядається в цьому методологічному документі.

II. Інструменти

1. Класифікації

У процесі виробництва та поширення даних зі статистики освіти використовуються такі класифікації.

Для визначення та групування закладів освіти за типом і як одиниць статистичних спостережень використовується поняття виду економічної діяльності. Код виду економічної діяльності є одним з основних показників стратифікації сукупності для організації суцільних або вибіркового обстежень. На основі визначення виду економічної діяльності здійснюється облік закладів освіти в Реєстрі статистичних одиниць (РСО) та Єдиному державному реєстрі підприємств, організацій та установ України (ЄДРПОУ). Для групування закладів освіти за видами економічної діяльності використовується Класифікація видів економічної діяльності (КВЕД).

Крім того, при групуванні й обробленні результатів статистичного спостереження використовуються Класифікатор об'єктів адміністративно-територіального устрою України (КОАТУУ) та Класифікація органів державного управління (КОДУ). Ці класифікації дозволяють здійснити

розподілення результатів статистичних спостережень за територіальною ознакою та відомчою підпорядкованістю закладів освіти.

У публікаційній роботі для групування показників статистики освіти за освітніми рівнями (ступенями) як інструмент використовується Міжнародна стандартна класифікація освіти (МСКО). Система класифікації розроблена як всеохоплюючий статистичний опис національних систем освіти та методології для оцінки національних систем освіти порівняно зі співставними міжнародними рівнями. Основною одиницею класифікації МСКО є освітня програма. Крім того, МСКО класифікує програми за галузями знань, орієнтацією та призначенням програми.

Інформація, зібрана відповідно до МСКО, може бути використана для узагальнення статистичних даних по багатьох аспектах освіти.

Для групування показників статистики освіти за галузями знань, отриманих учнями/студентами в рамках певних освітніх програм, визначена класифікація напрямів освітньої підготовки. Основними класифікаційними критеріями тут виступають такі: теоретичний контекст освітньої програми, мета навчання, об'єкт інтересу, методи й технології, що використовуються в навчальному процесі, та навчальні теми. Для використання в національній системі державних статистичних спостережень зі статистики освіти ця класифікація використовується у варіанті, адаптованому до національних умов, у вигляді переліку напрямів і спеціальностей, за якими здійснюється підготовка фахівців у закладах вищої освіти за освітньо-кваліфікаційними рівнями, який затверджується постановами Кабінету Міністрів України.

Використання стандартних класифікацій забезпечує можливість узагальнення даних для національних потреб і проведення міжнародних порівнянь. Класифікації виступають як багатоцільова система, призначена для полегшення аналізу політики в галузі освіти та прийняття рішень незалежно від структури будь-якої освітньої системи.

2. Реєстри

Для формування сукупностей звітних одиниць для організації державного статистичного спостереження зі статистики освіти використовуються записи РСО та ЄДРПОУ. Сформовані сукупності звітних одиниць узгоджуються з адміністративними реєстрами ліцензіатів Міністерства освіти і науки України. Формування сукупностей звітних одиниць здійснюється на рівні Державної служби статистики за встановленими критеріями для відбору.

III. Основні визначення та поняття

У статистиці освіти використовуються такі визначення та поняття:

Дошкільний навчальний заклад – навчальний заклад, що забезпечує реалізацію права дитини на здобуття дошкільної освіти, її фізичний, розумовий і духовний розвиток, соціальну адаптацію та готовність продовжувати освіту.

Загальноосвітній навчальний заклад – навчальний заклад, що забезпечує реалізацію права громадян на загальну середню освіту.

Професійно-технічний навчальний заклад – це заклад освіти, що забезпечує реалізацію потреб громадян у професійно-технічній освіті, оволодінні робітничими професіями, спеціальностями, кваліфікацією відповідно до їх інтересів, здібностей, стану здоров'я.

Вищий навчальний заклад – освітній, освітньо-науковий заклад, який заснований і діє відповідно до законодавства про освіту, реалізує відповідно до наданої ліцензії освітньо-професійні програми вищої освіти за певними освітніми та освітньо-кваліфікаційними рівнями, забезпечує навчання, виховання та професійну підготовку осіб відповідно до їх покликання, інтересів, здібностей та нормативних вимог у галузі вищої освіти, а також здійснює наукову та науково-технічну діяльність.

Аспірантура й докторантура є основними формами підготовки наукових і науково-педагогічних працівників вищої кваліфікації.

Аспірант – особа, яка має повну вищу освіту і освітньо-кваліфікаційний рівень магістра або спеціаліста, навчається в аспірантурі (ад'юнктурі) вищого навчального закладу або наукової установи для підготовки дисертації на здобуття наукового ступеня кандидата наук.

Докторант – особа, яка має науковий ступінь кандидата наук і зарахована до докторантури для підготовки дисертації на здобуття наукового ступеня доктора наук.

Обов'язкова освіта – кількість років або відповідний період, упродовж якого діти відповідно до закону зобов'язані відвідувати навчальний заклад.

Навчальний рік – його початок відповідає даті, коли в навчальних закладах починаються заняття, а кінець відповідає даті завершення занять, навіть якщо після цього викладачі продовжують працювати.

Тривалість навчання – число класів/років певного освітнього ступеня.

Вступники – учні або студенти, які вперше починають навчання на певному освітньому ступені.

Випускники – особи, які успішно завершили останній рік/клас навчання відповідно до МСКО. Успішне завершення визначається як здавання іспиту або декількох іспитів, відпрацювання визначеної кількості годин, що відповідають певній програмі.

Відсоток охоплення дітей дошкільними навчальними закладами розраховується як відношення чисельності дітей у дошкільних закладах до загальної чисельності дітей відповідного віку на початок наступного за звітним року.

Відсоток охоплення дітей загальноосвітніми закладами (освітою) певного ступеня – це відношення чисельності учнів, які здобувають освіту певного ступеня, до загальної чисельності дітей відповідного віку на початок наступного за звітним року.

Розрізняють поняття "чистого коефіцієнта" та "валового коефіцієнта" охоплення освітою. "Чистий коефіцієнт" розраховується як відношення учнів у визначеній офіційно віковій групі для певного освітнього ступеня до

чисельності відповідної вікової групи населення. "Валовий коефіцієнт" розраховується як відношення учнів (незалежно від віку) в певному освітньому ступені до чисельності відповідної вікової групи населення.

Коефіцієнт учень-викладач – середня чисельність тих, що навчаються, поділена на кількість викладачів на відповідному ступені навчання в певному навчальному закладі.

Індекси гендерного паритету серед учнів, слухачів і студентів навчальних закладів різних освітніх ступенів визначаються як співвідношення чисельності осіб жіночої статі до чисельності осіб чоловічої статі.

IV. Державне статистичне спостереження зі статистики освіти

1. Напрями державного статистичного спостереження зі статистики освіти

1.1. Державне статистичне спостереження "Мережа та діяльність закладів освіти".

Метою проведення ДСС є формування інформації щодо характеристик закладів дошкільної освіти, загальної середньої освіти, професійної (професійно-технічної) освіти, вищої освіти, аспірантури та докторантури для інформаційного забезпечення аналізу стану системи освіти, складання допоміжного (сателітного) рахунку освіти в Україні, потреб користувачів.

1.2. Джерелами інформації ДСС є:

статистичні дані за формами № 85-к (річна) "Звіт про діяльність закладу дошкільної освіти", № 2-3 нк (один раз на рік) "Звіт про діяльність закладу вищої освіти", № 1-нк (річна) "Звіт про роботу аспірантури та докторантури";

адміністративні дані Міністерства освіти і науки щодо діяльності закладів загальної середньої освіти та професійної (професійно-технічної) освіти.

2. Основні характеристики державного статистичного спостереження зі статистики освіти:

Види державного статистичного спостереження:

за ступенем охоплення одиниць: суцільні;

за часом реєстрації даних: поточні.

Організаційна форма державного статистичного спостереження: статистична звітність.

Спосіб державного статистичного спостереження: документальний облік.

Одиниці державного статистичного спостереження: підприємство.

Респонденти державного статистичного спостереження: юридичні особи.

Органи, які здійснюють державне статистичне спостереження:

центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері статистики, територіальні органи Держстату.

Місце проведення державного статистичного спостереження: регіони України.

Державне статистичне спостереження зі статистики освіти проводиться за затвердженим інструментарієм. Бланки форм державного статистичного спостереження затверджуються наказами Державної служби статистики України.

Інструментарій для проведення державного статистичного спостереження зі статистики освіти розміщено на веб-сайті Державної служби статистики України. Терміни проведення державного статистичного спостереження визначаються щорічними планами державних статистичних спостережень, що затверджуються нормативними актами Кабінету Міністрів України.

Метаописи державного статистичного спостереження зі статистики освіти для користувачів даних також розміщено на веб-сайті Державної служби статистики України.

V. Формування та актуалізація сукупностей одиниць і переліків респондентів державного статистичного спостереження

1. Формування сукупностей одиниць і переліків респондентів державного статистичного спостереження

1. Формування генеральних сукупностей одиниць, сукупностей одиниць, які безпосередньо будуть досліджуватися, і переліків респондентів ДСС здійснюється щорічно у грудні року *T*.

2. Формування генеральних сукупностей одиниць, сукупностей одиниць, які безпосередньо будуть досліджуватися, і переліків респондентів ДСС здійснюється на державному рівні.

3. Формування генеральних сукупностей одиниць здійснюється на основі РСО (у частині СРП) та включає одиниці, які є активними станом на 01 листопада року *T*.

4. До генеральної сукупності одиниць для форми № 85-к (річна) включаються одиниці, які відповідають таким критеріям:

за типом статистичної одиниці: підприємство;

за інституційним сектором економіки відповідно до КІСЕ належать до секторів: S.11 "Нефінансові корпорації", S.13 "Сектор загального державного управління", S.15 "Некомерційні організації, що обслуговують домашні господарства";

мають організаційно-правову форму господарювання за кодами КОПФГ: 120-180 (крім 145, 170), 230-260, 410-440, 815-825, 845;

за основним видом економічної діяльності за КВЕД відносяться до класів: 85.10, 85.20, 85.31.

5. До генеральної сукупності одиниць для форми № 2-3 нк (один раз на рік) включаються одиниці, які відповідають таким критеріям:

за типом статистичної одиниці: підприємство;

за інституційним сектором економіки відповідно до КІСЕ належать до секторів: S.11 "Нефінансові корпорації", S.13 "Сектор загального державного управління", S.15 "Некомерційні організації, що обслуговують домашні господарства";

мають організаційно-правову форму господарювання за кодами КОПФГ: 120-180 (крім 145, 170), 230-260, 425-440;

за основним видом економічної діяльності за КВЕД відносяться до класів: 85.41, 85.42.

6. До генеральної сукупності одиниць для форми № 1-нк (річна) включаються одиниці, які відповідають таким критеріям:

за типом статистичної одиниці: підприємство;

за інституційним сектором економіки відповідно до КІСЕ належать до секторів: S.11 "Нефінансові корпорації", S.13 "Сектор загального державного управління", S.15 "Некомерційні організації, що обслуговують домашні господарства";

мають організаційно-правову форму господарювання за кодами КОПФГ: 120-180 (крім 145, 170), 230-260, 425-440;

за основним видом економічної діяльності за КВЕД відносяться до класів: 85.41, 85.42, 72.11, 72.19, 72.20.

7. Сукупність одиниць, яка безпосередньо буде досліджуватись, для форми № 85-к (річна) формується на основі генеральної сукупності одиниць ДСС і включає одиниці, які:

за видом економічної діяльності за КВЕД відносяться до класу 85.10 – у повному обсязі;

за видом економічної діяльності за КВЕД відносяться до класів 85.20, 85.31 і наявні у переліках закладів дошкільної освіти обласних державних адміністрацій.

8. Сукупність одиниць, яка безпосередньо буде досліджуватись, для форми № 2-3 нк (один раз на рік) дорівнює генеральній сукупності одиниць.

9. Сукупність одиниць, яка безпосередньо буде досліджуватись, для форми № 1-нк (річна) формується на основі генеральної сукупності одиниць ДСС і включає одиниці, які:

за видом економічної діяльності за КВЕД відносяться до класів 85.41, 85.42 і наявні у реєстрі суб'єктів освітньої діяльності Єдиної державної електронної бази з питань освіти, розпорядником якої є центральний орган виконавчої влади у сфері освіти і науки;

за видом економічної діяльності за КВЕД відносяться до класів 72.11, 72.19, 72.20 і наявні у відомостях Міністерства освіти і науки про провадження освітньої діяльності у сфері вищої освіти на третьому освітньо-науковому рівні наукових установ.

10. На основі сукупностей одиниць, які безпосередньо будуть досліджуватись, формуються переліки респондентів за формами № 85-к (річна), № 2-3 нк (один раз на рік) та № 1-нк (річна), до яких включаються юридичні особи, яким відповідають одиниці, що наявні в сукупностях одиниць ДСС.

2. Актуалізація сукупностей одиниць і переліків респондентів державного статистичного спостереження

1. Актуалізація сукупностей одиниць, які безпосередньо будуть досліджуватись, і переліків респондентів ДСС не здійснюється.

VI. Процедури проведення, розробки та поширення результатів державного статистичного спостереження зі статистики освіти

Звіти за формами № 85-к (річна) "Звіт про діяльність закладу дошкільної освіти" складають заклади дошкільної освіти, № 2-3 нк (один раз на рік) "Звіт про діяльність закладу вищої освіти" – заклади вищої освіти, № 1-нк (річна) "Звіт про роботу аспірантури та докторантури" – організації, установи, заклади вищої освіти, які мають аспірантуру або докторантуру. Звіти подаються на паперових носіях територіальному органу Держстату за місцезнаходженням респондентів у термін, визначений на бланку форми. Якщо респонденти подають зазначені форми як електронні звіти, вони здійснюють їх подання органам державної статистики відповідно до встановленого порядку.

Під час отримання від респондента зазначених форм державного статистичного спостереження територіальні органи Держстату здійснюють попередню візуальну перевірку звіту, після чого вводять звіт до відповідного комплексу електронної обробки статистичної інформації, за допомогою якого проводять арифметичний і логічний аналіз як первинних, так і зведених даних, та передають опрацьовану інформацію на вищий рівень розробки.

Результати державного статистичного спостереження зі статистики освіти за формами №№ 85-к, 2-3 нк, 1-нк формують у таких обсягах і розрізах:

на регіональному рівні: зведена інформація по всіх показниках, включених до відповідної форми звітності за видами закладів освіти, які забезпечують отримання освіти відповідного ступеня, за регіоном у цілому й у розрізі районів, а також у розрізі органів державного управління, у підпорядкуванні яких знаходяться заклади освіти;

на державному рівні: зведена інформація по всіх показниках, включених до відповідної форми звітності за видами закладів освіти, які забезпечують отримання освіти відповідного ступеня по країні в цілому й у розрізі регіонів, а

також у розрізі органів державного управління, у підпорядкуванні яких знаходяться заклади освіти.

За результатами розробки даних за формами державного статистичного спостереження зі статистики освіти створюють архів і часові ряди даних із метою їх збереження.

При поширенні даних здійснюється контроль дотримання правил конфіденційності даних.

VII. Використання адміністративних даних при узагальненні інформації щодо функціонування національної системи освіти та в інформаційно-публікаційній діяльності

Для підготовки узагальненої інформації щодо функціонування національної системи освіти відповідно до Закону України "Про освіту" та відповідно до статті 1 Закону України "Про державну статистику" в інформаційно-публікаційній роботі використовуються адміністративні дані Міністерства освіти і науки України. Міністерство відповідно до законодавства та з метою виконання адміністративних обов'язків та завдань, віднесених до його компетенції, проводить спостереження щодо діяльності закладів загальної середньої освіти і закладів професійно-технічної освіти.

Органи державної статистики України для підготовки узагальненої інформації щодо діяльності закладів загальної середньої освіти використовують такі форми звітності Міністерства освіти і науки України:

форма № 76-рвк "Зведений звіт денних закладів загальної середньої освіти";

форма № 83-рвк "Звіт про чисельність і склад педагогічних працівників закладів загальної середньої освіти на 1 жовтня ___ року";

форма № ЗВ -1 (зведена) "Зведений звіт вечірніх (змінних) шкіл";

форма № 1-ДБШ (зведена) "Зведений звіт дитячих будинків, загальноосвітніх шкіл-інтернатів (спеціальних загальноосвітніх шкіл-інтернатів) для дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування".

Для підготовки узагальненої інформації щодо діяльності закладів професійно-технічної освіти використовуються такі форми звітності:

форма № 1 (профтех) – зведена "Зведений звіт про підсумки роботи професійно-технічних навчальних закладів";

форма № 2 (профтех) – зведена "Зведений звіт про приймання учнів та слухачів до професійно-технічних навчальних закладів";

форма № 3 (профтех) – зведена "Зведений звіт про контингент учнів та слухачів професійно-технічних навчальних закладів";

форма № 1-ЗСО "Звіт про продовження навчання для здобуття повної загальної середньої освіти випускниками 9-х класів загальноосвітніх навчальних закладів".

Список використаних джерел

1. Закон України "Про освіту" від 05.09.2017 № 2145-VIII.
2. Закон України "Про дошкільну освіту" від 11.07.2001 р. № 2628-III зі змінами й доповненнями.
3. Закон України "Про загальну середню освіту" від 13.05.1999 р. № 651-XIV зі змінами й доповненнями.
4. Закон України "Про професійно-технічну освіту" від 10.02.1998 р. № 103/98-ВР зі змінами й доповненнями.
5. Закон України "Про вищу освіту" від 01.07.2014 № 1556-VII.
6. Міжнародна стандартна класифікація освіти. Організація Об'єднаних Націй з питань освіти, науки та культури.